

לו למסור מידע — והמידע של יערי לא היה שקול, כמובן, כנגד הדעות של בני פלד. פאשיסט פאשיסט. לא רק בתוכן דבריו, אלא בכל. הוא העתק מושלם של רודן בדרך באירופה של שנות ה'30, הוא דומה הפליא לסר אוסוולד מוסלי, המנהיג הפאשיסטי הבריטי באותה תקופה. אילו גרש מנהל-ליהוק בחוליווד להמצא טיפוס לתפקיד של רודן-בדרן, לא יכול היה למצוא אדם מתאים יותר: העיניים הבעות-הפנים, החיוך המתנשא של "המנהיג" ששיגעון-הגדלות שלו בא לידי ביטוי בכל תנועה.

הוא הדין, כמובן, לגבי דעותיו. אלה הן דעות פאשיסטיות קלאסיות, המובעות בסיגנון פאשיסטי קלאסי. דרושה מלחמה כוללת מיד, כדי להגשים את המטרות הלאומית העליונה (שאותה לא הגדיר, למרות הפצרות המנחה). הליכוד והמערכ ראוים שניהם לבוז שווה. ומי כאן (במרוכז): דרוש איש חזק, דרוש מנהיג. אחרי, בנימין!

האיש הזה נמצא עתה בתוך המחנה. הוא שותף רצוי וטיבעי לזיוכח. לאותו יוכוח ששוב לא עולה עוד על הדעת להזמין אליו את המנהיג הפלמ"ח והפלי"ם. שעמדו בחוץ. הקונסנזוס הלאומי משתרע מן המערך אל הקצה הפאשיסטי.

זוה מפחד יותר מכל דבר שנאמר באותו יוכוח.

המשורר כילד מודל

ככל פעם שאני שומע בטלוויזיה את שיריו של נח אלתרמן, עולה לנגד עיני דמותו של איש יפה ותמים זה. כמו כל בני-גילי הייתי שבתי בידי שיריו — אני מצפת, כלניות — זמן רב לפני שהכרתיו אישית. (או התאהבתי, כמובן, גם בשושנה דמארי).

פגשתי לראשונה, כמדומני, בשעה שהקמנו ועד ציי בורי להגנה על הימאים, יוצאי הפלמ"ח והפלי"ם. שעמדו בראשם מרד-הימאים הגדול בראשית שנות ה'50.

זכיתי אז במחמאה רבה מפיו. נתפסתי באחד הער-בים בידי המישטרה בשעה

שהדבקתי כרוזים לטובת הימאים בחוצות תל-אביב, בחברתו של "בומבה" צור המנוח. הועמדתי לדין. בי בית-המישפט הכרותי כי "טוהר המצפון הלאומי חשוב מטוהר הקיריות!"

שקרא זאת אלתרמן בעיתון, שיבח את דברי בפומבי.

כרבות הימים הצטלבו דרכינו פעמים רבות, לרעה ולטובה. בשעה שהעולם הזה עמד בראש המערכה הגדולה לטיהור המישטרה, באמצע שנות ה'50, התר

נפל עלינו אלתרמן בצעף-צעף, וקרא בכתב: "של נעליך כשאתה מדבר על המפי קח הכללי של מישטרת ישראל!" אותו מפחק הורשע, לאחר מכן, בעדות-שקר.

גם בפרשת-לבון עמדנו בשני הצדדים של המיתרס. הוא היה מסור לדויד בן-גוריון, ואנחנו לחמנו בו.

בסוף ימי הצטרף לתנועת ארץ-ישראל השלמה, ור הגיע אל הלאומנות הקיצונית ביותר. הצטערתי על כך, אך לא יכולתי לכעוס על איש כמותו. ידעתי שהוא פועל בתום-לב, ולא מתוך שריוף או דמגוגיה, כמו כמה מר-חבריו.

בשנותיו האחרונות נפגשנו לעיתים קרובות, כי בתו, תירצה ז'ל, הייתה השכנה שלי. הייתי פוגש בו במעלית, ברחוב ובכניסה לבניין, כשהוא מוביל את נכדו — צנוע, תמים, ידידותי, בעל אדיבות טיבעית. פעם, כשראינו אותו משחק עם הילד ברחוב, עלתה בליבי המחשבה:

"הנה הולכים שני ילדים!"

לפני חודשיים, בשעותי בפאריס, נמסרה לי הודעה מפתיעה. הוומנטי לבוא למחרת בבוקר אל ארמון אליזה.

כדי להיפגש עם אחד היועצים המדיניים הבכירים של נשיא-צרפת.

לא ביקשתי פגישה כזאת. היא התארגנה בצורה מוזר-רה למדי: איש-מדינה בעל שם עולמי (באחד הימים אוכל, מן הסתם, לגלות מי זה) שמע שאני בפאריס, התקשר מארצו עם הנשיא או עם לישכתו ויעץ לו לש-

מוע מה בפי.

וכך, ביום א' בבוקר, התייצבתי בשער הארמון. לור-בשימדים קיבל את פני בכבוד והוביל אותי בפרוודור-רים. עד כה ראינו ארמון זה רק על מירקע הטלוויזיה.

מבפנים הרשים אותי לצת פחות. הוא פחות מהודר מאשר ארמון עבדין בקאזיר, פחות נוח מאשר ארמון הקנצלר בווינה, פחות יעיל מן הבית הלבן. אבל —

למה להסתיר? — מרשים.

היועץ הושיב אותי בכורסת-עור, והחלפנו דעות. ריח הבחירות כבר ריחף, כמובן, בחלל החדר. בעלי-שתיי היה בטוח כי ואלררי ז'סקארד'אסטן ייבחר מי-חדש, אם כי ברוב לא-גדול. הוא גם הניח כי רוב היהיר

דום בצרפת יצביעו בעד היריב, פראנסואה מיטראן. הי-לאומנות האישראלית של ההודים בצרפת — מקומיים וצפון-אפריקאיים — גואה בפרופורציה הפוכה לנכונור

תם לעלות לישראל ולהשתתף בגופם במלחמותיה. כמו אצל יהודי ארצות-הברית.

עיקר הסיחה נסבה על היוזמה האירופית ועל גישתו

של ז'סקאר. היינו תמימי-דעים על כך שאף לאחת משתי המצוות-אל — ארצות-הברית וכרית-המועצות — אין עניין אמיתי בשלום ברחוב שלנו, וכי לשתינו יש עניין רב בקיום המצב של לא-ישלום ולא-מלחמה, אם כי מסיבות שונות. ואילו אירופה מעוניינת באמת בשלום ישראל-ערבי כולל. היא תלויה בנפש הערבי, ויש לה עדיין מחויבות ריגשית עמוקה לגורלה של ישראל, כמדינת פליטי-השואה.

דיברנו על המצב באש"ף, ועל מה שניתן לעשות כדי לחזק בה את הכוחות המתונים ולהחליש את הכו-חות הקיצוניים. גילינו כי המידע שלנו על המתרחש באירגון הפלסטיני זהה, פחות או יותר.

ישבנו כשעה וחצי. ובענו את התיקוה להיפגש שנית, אחרי הניצחון של ז'סקאר. ובינתיים סיכמנו שלא לתת פירסום לפגישה — שמא ימצאו חוגים לאומניים בקהי-לה היהודית אשר ניסו לנצל לרעה את העובדה שעוכר-ישראל כמוני, איש מחנה-השלום הארור, התקבל בהיכל.

עכשיו אין הפירסום יכול עוד להזיק לאיש. ז'סקאר נפל. ניצח מיטראן, ידיים של שימרון פרס ושל מזחם בגין. שניהם מקויים שעכשיו תשתנה המדיניות הצרפ-תית, וששוב לא יבלבלו בפאריס את המוח בענייני-השלום ובשאר עניינים פסולים.

סבורני כי "תיקות" אלה תתבדנה. אותם האינט-רסים שדיברנו את ז'סקאר לנקוט בקו שלו, המקובל על רוב האישים המרכזיים באירופה, ידחפו גם את מיטראן אחרי זמנמה באותו כיוון. כמו תמיד, יקבעו האינטרסים הלאומיים — ולגבי אלה קיבלתי, באותו בוקר אביבי של יום א' בפאריס, שיעור מאלף מאוד.

הוא עורר בי מחשבה רבה.

זהו מעין קטעי-זיכרונות. יהודית אוריין חוות גילי-העשרה ומספרת על אחד נחי פרידמן, המדריך שלה בתנועת-הנוער, שהיה סמל האידיאליזם, הפטריוטיזם הצרופ, הצינונית, החלוציות, ההגשמה והטוהר. וכגודו אחד החניכים, ספקן ושואל-שאלות, בשם זאב.

נחי היה המדריך החלוצי המושלם. וכך מתארת אותו יהודית אוריין, בין השאר:

"נחי לא אהב חברה" שעושים ספקולציות, וגם לא זלמנים ומגוילי-לב. כל מי שנחשל היה לצחוק, מי שפחד פחד-מות במיבתני סיבולת במחנות-העבודה,

מי שהחוויר ושישלל כש-היה עליו לרדת באומגה, הושפל עד עפר, לצרכים חינוכיים, כי נחי היה מה-נך ואידיאליסט."

שמי השתרבב לתיאור זה, כי אני הייתי סמל ה-רע, לאמור:

"באותם הימים הופיע הספר הצד השני של ה-טבע, ונחי יצא חוצץ, במאמר בעל-היתנוע, נגד המשטינים בעם ונגד רבי-המשטינים, אורי אבני-רי, וכולם — התרו החזיקו אחרינו."

מדוע נזכרה אוריין בוויכוח זה? הסוד מתגלה בהמי שך הרשימה, ובו טמון החומר למחשבה:

"כשהגיעה שעת ההגשמה, חל הקרע הגדול. מי שלא התחייב במפורש לצאת להגשמה, הסתכן בסילוק. השתי-תות היא עניין מידבק, תפוח אחד בארגון-פוחים. המסור לקים המסתלקים-לידעתם, ידעו שהם עשו הכרעה, בחירו את דרכם, אבל הם גם ידעו כי משהו בהם פגום, כי תהום רובצת בינל לבין תמימות הדרך. להם אין כוחות לאלטראויזם, לוויתור על טובת-הקנאה הפרטית למען הרעיון, ועם אות קין בלב, הלכו איש-איש לדרך.

נחי יצא מחייגו, אבל המשיך לרחף בהם כחיוכו של החתול בעיטתה בארץ הפלאות, זמן רב לאחר שנעלם. ...נחי פרידמן אכן נעלם לי ועקבותיו לא נודעו.

איש-איש בדרכו התקרבו יותר ויותר לאהבת המותרות, כשההכרה הלאומית כבר אינה חלק מסגפנות לשמה. כו-לנו צומחים עם הארץ הזאת, מטים ראשינו כחמניות לתרבות אמריקה, פונים אליה, אבל תקועים, מושרשים כאן עמוק, ואני שבה לחפש אחר נחי בקיבוצי הגליל, אולי בשליחות, אולי בשנת-שבתון באוניברסיטה.

"ואז נודע לי, שנחי פרידמן הוא קבלן עשיר בפלור-רידה, יש לנו שם עוד כמה חברה, מהם בשיקאגו מהם בברוקלין, אבל נחי פרידמן זה דבר אחר. אף אחד לא רוצה שהמצפון שלו יירעה קבלן עשיר בפלורידה, ובשל מצפון כזה התיסרנו כל השנים?"

"בא לי לפגוש בו, לזו פעם אחת, להביט לו בעי-ניים, באותן עיניים שנקבנו את זאב שציטטנו לו את אורי אבני, החזר לי את כוסי-הדם שלי ואחזיר לך את המדינה!"

"א, נחי החזיר את המדינה בעד לא כלום. ואילו זאב, שציטט לו את אורי אבני, עירער דוגממת, הרגין בספקותיו. זאב חיפש את הזהות שלו, והוא יושב כאן, מרצה להיסטוריה, הולך למילואים ובנו משרת בשריון.

"לכל אחד מאיתנו יש איזה נחי פרידמן כזה, וגם איזה זאב כזה. מהתנועה."

עד כאן הכתבה של אוריין. למען האמת, היה לי קשה לזכור היכן כתבתי את הפסוק המצוטט. נאלצתי להוריד מן האינטרנט את העותק היחיד של הספר

שרדך שלי, ולחפש.

גיליתי את המקור. באפילונו לספר תיארת מסיבה שערכתי לכמה מוטיקי פלוגתי ביום-השנה לפציעתי. כתבתי:

"המישטה לא היה שמת... יתכן שהגויס החבר הי-פצוע, אשר סיכם את הוויכוח בפסוק המזועזע: החזיר לי את ארבע כוסות הדם ששפכתי, ואני מוכן להחזיר לכם את מדינת-ישראל, מקווה אני כי הגויס בהבעת רגשותיו, אולם במישפט נוקב זה ביטא אמת אחת גדור-לה: מקימי המדינה מאוכזבים ממנה אכזבה עמוקה ו-צורבת."

לא פלא שהדברים יזעזעו את נחי פרידמן, בן הדור שלאחר-המלחמה, שהפך בינתיים יורד עשיר בפלורידה. דרני מוכן להתערב על כך שאותו בחור, שאת דבריו המרים ציטטתי, עדיין נמצא בישראל, משלם מיסים, מקטר, ונושא בול.

היה מעניין אותי לדעת איך מגיב דור חדש על אותו ספר, שעורר בשעתו התנגדות כה מרה וקיצונית, עד שהופעת מהדורותיו הנוספות נמנעה בכוח (על-ידי אי-הקצאת נייר, בתקופת-הצנע). אולי היה כדאי להוציא

לאור מהדש.

ואגב: המהדורה המקורית של הצד השני של המטבע הופיעה בעטיפת-נייר, שאותה תיכננת בעצמי, ושצוירה בידי שימרון צבר. יש בה יד התלויה על גדר-תיל, על רקע אדום. אולי שרד בידו מישו מהקוראים עותק של המהדורה המקורית (משנת 1950), בעטיפתו?

מי התורמים בעצם

איני מסוגל להתלהב מכל מיבצעי-ההתרמה ברדיו ובטלוויזיה, שהפכו אופנת-המדינה.

בדואר, המטרות רצויות. כאשר ציבור שלם מתאחד במעשים טובים, זה חינוכי יפה.

אבל איני יכול להשתחרר מן ההרגשה שחלק ניכר מן הכסף, הנתרם בידי הנדבנים הגדולים למטרות טור-בות, הוא הכסף שלי.

עשירי המדינה אינם משלמים מיסים. זה ידוע. המיפ-עלים הגדולים, הכספיים המיסחריים, משתמטים מתש-לום חלקם במאמץ הלאומי. מיליארדים של שקלים מועל-מים מדי שנה באופן בלתי-חוקי, ומיליארדים נוספים משתחררים מחובת-המס באופן חוקי, באמצעות כנסת

שכמה מטובי חברה קנויים על-ידי הגורמים המעוניינים. אז אם אדם שהעלים, נגיד, מיליון שקל ממס-ההכנסה מחזיר לנו כמה רבבות לירות כתרומה לילדים נכים — מיהו, בעצם, הנדבן? מי אם לא אתה ואני?

התרומה האמיתית לילדים ולקנים אינה במיבצעי-ראווה. היא תהיה בחקיקת חוקים שיטלנו מס צורק על בעלי-היכולת, ובהקמת מערכת-מס שהדגים השמנים ייתפסו ברישתה. או יהיה למדינה כל הכסף הדרוש לה כדי לדאוג כראוי לוקנים ולילדים, לחולים ולנכים.

הדגים של מפ"ם

מסופקני אם קורט טוכחולסקי שמע איפעם על מפ"ם. אני מניח שלא. כשהתאבד יהודי מבריק זה ב-1935, שנתיים אחרי עלות היטלר לשלטון, עדיין לא היה עניין רב במיפלגות ציוניות בפלשתינה.

אבל בין כתביו הרבים של סאטיריקן זה מצאתי קטע, שנכתב ב-1930 והמתאים להפליא — אתם יודעים למי, הנהו במלואו, בתרגום חופשי שלי:

ליד אסקונה בקאנטון טסין שבשווייץ חי לו אדם צדיק תמים בדרותיו, הי-אוהב את בעלי-החיים כל-מיניהם: בהמה ורמש ו-חיתור-ארץ ועוף-כנף למי-נהו.

טוב, אבל האיש הזה אוהב מאוד לדוג. על כך הוא יושב לו מדי פעם בשפת האגם מאג'ורה, ו-רגילו משתלשלת, והוא אוהב בחכה ומביט במים, ותוך כדי כך הוא מתפלל. הוא מתפלל ששום דג לא ייתפס בחכה.

כי הדגים מתענים כל-כך כאשר הם מופרעים ב-קרב החכה, ובזאת חלק האיש רוצה, לכן הוא מש-

גר שוב שוב תפילה חמה אל הקדוש-ברוך-הוא. לתשו-מתילב המחלקה-לדגיה-המאג'ורה: שלא יתפס אף דג אחד בחכה. והוא משיג לזוג.

הוי, ידידי! האין האיש הזה בבחינת משל, ממש סמל? אכן, כזה הוא. אחת מן השתיים: או שהוא יהודי זקן, או — מיקרה חמור של יהדות מוגברת — הוא למד אצל הישועים. הוא הגיע אל השיא שאין למעלה ממנו: הוא הצליח לאחד את האידיאליזם השממיים שלו עם דחפיו החוטאים, ולא כל אחד מסוגל לכך, אמנם, זה לא איכפת לדגים, המופרעים בחכה, אבל לו זה איכפת מאוד. כי יש לו גם זה וגם זו: שלל דגים ושלות-הגפשו.

מסקנה כללית:

הנה הם יושבים, בשפת אגם החיים, ...או בשפת ים החיים, זו יפה עוד יותר... הנה הם יושבים בשפת ים החיים, ורגליהם משתלשלות, והם אוהבים בחכה כדי לדוג את ההצלחה, אך אם פיקחים הם, הם מתפללים באותה שעה.

כאלה הם — זונות יראות-שמיים, מנהלי-בנקים בעלי תודעה סוציאליה, אלופי-צבא דמוקרטיים ועיתונאים הי-אוהבים את האמת בליבם פנימה.

הם דגים והם מתפללים.

הם דגים והם מתפללים.

הם דגים והם מתפללים.

הם דגים והם מתפללים.

הם דגים והם מתפללים.

הם דגים והם מתפללים.

הם דגים והם מתפללים.

רב המשטינים

יתכן ולא הייתי שם לב לרשימתה של יהודית אוריין במערב, שפורסמה תחת הכותרת "לאן נעלם נחי פריד-מן?" לולא הוזכר בה שמי. מישהו שם לב לכך ושלה לי את הקטע.

זהו מעין קטעי-זיכרונות. יהודית אוריין חוות גילי-העשרה ומספרת על אחד נחי פרידמן, המדריך שלה בתנועת-הנוער, שהיה סמל האידיאליזם, הפטריוטיזם הצרופ, הצינונית, החלוציות, ההגשמה והטוהר. וכגודו אחד החניכים, ספקן ושואל-שאלות, בשם זאב.

נחי היה המדריך החלוצי המושלם. וכך מתארת אותו יהודית אוריין, בין השאר:

"נחי לא אהב חברה" שעושים ספקולציות, וגם לא זלמנים ומגוילי-לב. כל מי שנחשל היה לצחוק, מי שפחד פחד-מות במיבתני סיבולת במחנות-העבודה,

מי שהחוויר ושישלל כש-היה עליו לרדת באומגה, הושפל עד עפר, לצרכים חינוכיים, כי נחי היה מה-נך ואידיאליסט."

שמי השתרבב לתיאור זה, כי אני הייתי סמל ה-רע, לאמור:

"באותם הימים הופיע הספר הצד השני של ה-טבע, ונחי יצא חוצץ, במאמר בעל-היתנוע, נגד המשטינים בעם ונגד רבי-המשטינים, אורי אבני-רי, וכולם — התרו החזיקו אחרינו."

מדוע נזכרה אוריין בוויכוח זה? הסוד מתגלה בהמי שך הרשימה, ובו טמון החומר למחשבה:

"כשהגיעה שעת ההגשמה, חל הקרע הגדול. מי שלא התחייב במפורש לצאת להגשמה, הסתכן בסילוק. השתי-תות היא עניין מידבק, תפוח אחד בארגון-פוחים. המסור לקים המסתלקים-לידעתם, ידעו שהם עשו הכרעה, בחירו את דרכם, אבל הם גם ידעו כי משהו בהם פגום, כי תהום רובצת בינל לבין תמימות הדרך. להם אין כוחות לאלטראויזם, לוויתור על טובת-הקנאה הפרטית למען הרעיון, ועם אות קין בלב, הלכו איש-איש לדרך.

נחי יצא מחייגו, אבל המשיך לרחף בהם כחיוכו של החתול בעיטתה בארץ הפלאות, זמן רב לאחר שנעלם. ...נחי פרידמן אכן נעלם לי ועקבותיו לא נודעו.

איש-איש בדרכו התקרבו יותר ויותר לאהבת המותרות, כשההכרה הלאומית כבר אינה חלק מסגפנות לשמה. כו-לנו צומחים עם הארץ הזאת, מטים ראשינו כחמניות לתרבות אמריקה, פונים אליה, אבל תקועים, מושרשים כאן עמוק, ואני שבה לחפש אחר נחי בקיבוצי הגליל, אולי בשליחות, אולי בשנת-שבתון באוניברסיטה.

"ואז נודע לי, שנחי פרידמן הוא קבלן עשיר בפלור-רידה, יש לנו שם עוד כמה חברה, מהם בשיקאגו מהם בברוקלין, אבל נחי פרידמן זה דבר אחר. אף אחד לא רוצה שהמצפון שלו יירעה קבלן עשיר בפלורידה, ובשל מצפון כזה התיסרנו כל השנים?"

"בא לי לפגוש בו, לזו פעם אחת, להביט לו בעי-ניים, באותן עיניים שנקבנו את זאב שציטטנו לו את אורי אבני, החזר לי את כוסי-הדם שלי ואחזיר לך את המדינה!"

"א, נחי החזיר את המדינה בעד לא כלום. ואילו זאב, שציטט לו את אורי אבני, עירער דוגממת, הרגין בספקותיו. זאב חיפש את הזהות שלו, והוא יושב כאן, מרצה להיסטוריה, הולך למילואים ובנו משרת בשריון.

"לכל אחד מאיתנו יש איזה נחי פרידמן כזה, וגם איזה זאב כזה. מהתנועה."

עד כאן הכתבה של אוריין. למען האמת, היה לי קשה לזכור היכן כתבתי את הפסוק המצוטט. נאלצתי להוריד מן האינטרנט את העותק היחיד של הספר